

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840
web: www.unipo.sk/gff, e-mail: gffpu@unipo.sk

RECENZJA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska: *Miłosierdzie w nauczaniu i postawach Jezusa w Ewangelii św. Mateusza. Studium egzegetyczne teologiczne.*

Autor pracy: *Ks. mgr lic. Artur Ciepielski*

Promotor pracy: *ks. dr hab. Bogdan Zbroja – Katedra Teologii i Informatyki Biblijnej Wydziału Teologicznego UPJP II w Krakowie*

Recenzent pracy doktorskiej: *doc. PhDr. ThDr. Daniel Slivka, PhD.*

Afiliacja recenzenta pracy doktorskiej: *Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta, Katedra historických vied*

Wprowadzenie

Od 8 grudnia 2015 roku do 20 listopada 2016 roku Papież Franciszek bułą *Misericordiae vultus* ogłosił *Jubileuszowy Rok Miłosierdzia*, który przebiegał w Kościele pod hasłem *Miłosierni jak Ojciec*. Ojciec Święty wezwał wszystkich wiernych, by w życiu codziennym świadczyli miłosierdzie, którego wzór i źródło odnajdujemy w Starym i Nowym Testamencie. Wspomniany temat jest ponadczasowy i zawsze aktualny.

W tym duchu została napisana praca doktorska księdza *mgr. lic. Artura Ciepielskiego* zatytułowana: *Miłosierdzie w nauczaniu i postawach Jezusa w Ewangelii św. Mateusza. Studium egzegetyczne – teologiczne*. Praca omawia postawy biblijne i czyny miłosierdzia obecne w wybranych perykopach Ewangelii według św. Mateusza w kontekście nauczania Kościoła Katolickiego i w duchu orędzia Bożego Miłosierdzia, które Jezus Chrystus przekazał św. Faustynie Kowalskiej.

Praca doktorska zawiera analizę biblijną postaw miłosierdzia Jezusa z Nazaretu i skupia się na czterech istotnych wyrazach w języku greckim, które dotyczą terminu *miłosierdzie*. Termin *miłosierdzie* jest typowy dla Ewangelii kanonicznych i dla całego Nowego Testamentu. Autor niniejszej pracy przedstawia Jezusa jako Nauczyciela miłosierdzia, akcentując te czyny

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840

web: www.umipo.sk/gtf, e-mail: gtfpu@umipo.sk

i cuda, ktoré Mistrz z Nazaretu dokonał z miłości do człowieka zgodnie z powszechnym planem zbawienia.

I. Ocena merytoryczna

Praca doktorska księdza *mgr. – lic. Artura Ciepielskiego* zawiera poszczególne części, które tworzą zwartą i logiczną całość świadczącą o dobrym przygotowaniu jej Autora do pisania prac naukowych. Tytuł odpowiada treści pracy. Autor posługuje się metodą historyczno – krytyczną. Dodatkowo korzysta z metody analityczno – syntetycznej w celu dostarczenia logicznych wniosków opartych o dane biblijne, socjologiczne i historyczne. Struktura pracy jest przemyślana i dobrze wykonana pod względem adekwatności treści do nagłówków rozdziałów oraz ich części.

Praca składa się z czterech rozdziałów.

1. Rozdział I – Zawiera egzegetyczną analizę wybranych fragmentów Ewangelii według św. Mateusza, które przedstawiają fundamentalną postawę Jezusa jaką jest miłosierdzie. Dotyczy to zarówno istoty samego miłosierdzia, jak i okazywanych uczynków miłosierdzia. Autor analizuje kazanie na Górze (Mt 5, 7); ofiarowanie jałmużny w ukryciu (Mt 6,1 – 4); przypowieść o fałszywości i marności uczonych w Piśmie i faryzeuszów (Mt 23, 23 – 24) oraz przypowieść o niemiłosiernym dłużniku (Mt 18, 23 – 35). Autor kieruje uwagę na Jezusa, który jest wzorem w czynieniu miłosierdzia i inspiracją w jego urzeczywistnianiu. Dotyczy to zarówno wymiaru duchowego, gdzie dokonuje się przebaczenie i ponowna akceptacja człowieka, jak również wymiaru materialnego, poprzez zauważenie i zaspokojenie podstawowych potrzeb osoby. Wymienione powyżej aspekty, klarownie wyszczególnione przez Autora, wskazują na ostateczny cel okazywania miłosierdzia, jakim jest sąd ostateczny. W szczególny sposób myśl ta zostaje przedstawiona przy odniesieniu miłosiernych i błogosławionych u Mt 25, 31 – 46. Jest to konsekwencja postawy człowieka – chrześcijanina, który żyje zgodnie z nauczaniem Jezusa.
2. Rozdział II – Autor kontynuuje egzegetyczną analizę tekstów Ewangelii wg św. Matusza. Rozdział koncentruje się na perykopalach dotyczących powołania celnika Mateusza (Mt 9, 9 – 13) i zrywania kłosów przez uczniów Jezusa (Mt 12, 1 – 8). Autor

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840
web: www.unipo.sk/gtf, e-mail: gtfpu@unipo.sk

- przedstawia miłosierdzie w trzech wymiarach. Po pierwsze w wymiarze duchowym jako wewnętrzną wolność człowieka. Tutaj Autor wskazuje na konkretne czyny miłosierdzia, które spełnia Jezus zwraca się nie do *sprawiedliwych*, ale do *grzeszników* i tych, których tradycja żydowska uważała za grzeszników (według tradycji żydowskiej posłańcy Rzymu, zajmujący się pobieraniem pieniędzy, uważani byli za tych, którzy mają okazję do kradzieży i w oczach Żydów byli uważani za wielkich grzeszników). Celnik Mateusz jest przykładem osoby, która sama nie potrafi zerwać z grzechem, ale pragnie zmiany życia. W wymiarze cielesnym dotyczy to miłosierdzia okazanego człowiekowi i uwolnienia go od głodu. Jezus korzysta ze swojego autorytetu, wyjaśnia teksty Tory i proroków, rozumiane przez Żydów w tradycyjny sposób i odwołuje się do proroka Ozeasza (Oz 6, 6) w Starym Testamencie. Jezus wyraźnie wskazuje na właściwe znaczenie Tory oraz na to, jakie miejsce zajmuje Boże miłosierdzie w życiu człowieka. Trzeci wymiar przedstawiają faryzeusze i uczeni w Piśmie, którzy odrzucając postawę Jezusa. W ten sposób podkreślają swoją niechęć do zmiany sposobu myślenia i odrzucają ofiarowane im Boże miłosierdzie.
3. Rozdział III – W tym rozdziale Autor skupia się na miłosiernych uczynkach Jezusa będących odpowiedzią na ludzką biedę w czterech wskazanych perykopach Mateuszowej Ewangelii: 1) uzdrowienie dwóch niewidomych (Mt 9, 27 – 31); 2) uzdrowienie córki w Kanaan (Mt 15, 21 – 28); 3) uzdrowienie opętanego (Mt 17, 14 – 21); 4) uzdrowienie dwóch niewidomych z Jerycha (Mt 20, 29 – 34). W przytoczonych fragmentach Autor wykazuje połączenie wyrazów *miłosierdzia* i *wiary* przez używanie słów verba 1. os. sing. *πιστεύω* – wierzę. Co więcej, w niniejszej pracy jest czytelnie wyjaśnione, w jaki sposób Jezus praktycznie urzeczywistniał ideał miłosierdzia, albowiem uczynek miłosierdzia jest przejawem miłości Boga do człowieka.
  4. Rozdział IV – Tematem ostatniego rozdziału pracy doktorskiej jest troska Jezusa o człowieka i jego potrzeby w życiu codziennym. Kryterium analizy poszczególnych perykop jest ich temat przewodni, czyli codzienne i naturalne potrzeby człowieka. Dodatkowo Autor akcentuje zadania człowieka, który wbrew wszystkiemu stara się naśladować Jezusa. W tym rozdziale Autor analizuje biedę materialną tłumów (Mt 9, 35 – 38) oraz perykopy dotyczące pierwszego i drugiego rozmnożenia chleba (Mt 14,

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840

web: www.unipo.sk/gtf, e-mail: gffpu@unipo.sk

---

13 – 21 i Mt 15, 32 – 39). Poprzez analízę egzegetyczną wymienionych fragmentów Mateuszowej Ewangelii Autor prezentuje nie tylko indywidualną postawę Jezusa, ale również Jego zdolność do działania cudów wobec całego tłumu i Jego uczniów. Jezus pociąga za sobą tłumy jako wspaniały Przywódca, który potwierdza swoją naukę czynami, a są to przede wszystkim uczynki miłosierdzia.

II. Ocena formalna

Na podstawie przedstawionej pracy doktorskiej i aparatu badawczego stwierdzam, że wiedza teoretyczna Autora pracy jest na doskonałym poziomie, a tekst pracy podkreśla szeroką znajomość tematu i indywidualne zainteresowanie Autora. Dodatkowo Autor wykazał się bardzo dobrą znajomością języków oryginalnych (języka hebrajskiego i greckiego), przy ocenie zmian morfologicznych wpływających na znalezienie odpowiedniego znaczenia słów kluczowych.

Pozytywnie oceniam wyniki końcowe rozprawy, które przynoszą konkretne wnioski i rekomendacje. Na tej podstawie zaświadczam, że cele określone we wstępie zostały osiągnięte. W rozprawie doktorskiej jest analizowany tekst Nowego Testamentu ważnych i wybranych terminów oznaczających pole semantyczne miłosierdzia. Ponieważ wybrane teksty biblijne mają stosunkowo duże zastosowanie w liturgii, ewangelizacji i ekumenizmie oraz w pracy duszpasterskiej, analizę egzegetyczną przedstawionych tekstów biblijnych uważam za bardzo aktualną i potrzebną. Twierdzę również, że dysertacja jest aktualna i bardzo znacząca w środowisku słowackim.

Autor dysertacji dobrze posługuje się przyjętymi normami pisania prac naukowych na poziomie doktorskim. Pracę czyta się przyjemnie i z zaciekawieniem, co jest godne podkreślenia w rozprawach o charakterze naukowym. Zwroty są precyzyjne a wnioski logicznie wyprowadzone.

Autor bardzo dobrze posługuje się krajowymi i zagranicznymi monografiami naukowymi, słownikami i publikacjami naukowymi. Dodatkowo pozytywnie oceniam porównania wyżej wspomnianych źródeł informacji, a także fakt że każdy rozdział zawiera w podsumowaniu konkluzję tematu w ramach ustalonego rozdziału.

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840

web: www.unipo.sk/gtf, e-mail: gtfpu@unipo.sk

III. Błędy w pracy i sugerowane korekty

- a) W przedłożonej rozprawie doktorskiej w większości analizowanych tekstach biblijnych brakuje odniesień do kontekstu Starego Testamentu, gdyż w Ewangelii Mateusza jest ewidentny eksplicytny lub implicytny Starotestamentalny kontekst.
- b) W kontekście literatury prorockiej Starego Testamentu zauważyłem odwołanie się tylko do wyraźnego tekstu Oz 6.6, ale z pewnością istnieją i inne teksty o miłosierdziu.
- c) Również większą uwagę skierował bym na hebrajskie określenia *racham*, *rachamim*, *rachim* a *hesed*, ponieważ ich znaczenie było ważne dla tłumaczenia LXX, a także dla tematów Ewangelii według Mateusza.
- d) Sugerowałbym również połączenie kluczem hermeneutycznym Wj 34,6-7 i Wj 33,18-23 w kontekście np. Kazania na Górze 5. (Benedykt XVI: Jezus z Nazaretu I.)

Powyższe błędy nie stanowią w żadnym stopniu zagrożenia dla przyjęcia pracy doktorskiej, wypadaloby jednak wyeliminować je przed publikacją dysertacji.

IV. Pytania do obrony

Jako recenzent rozprawy doktorskiej proszę o rozwinięcie następujących kwestii:

- a) Hebrajski termin *hesed* w Starym Testamencie jest używany w znaczeniu potrójnego związku w następujących znaczeniach: jako stosunek Boga do człowieka, stosunek człowieka do Boga i stosunek człowieka do człowieka. Czy istnieją podobieństwa do potrójnego związku - konkretne przykłady również w Ewangelii według Mateusza? Czy to może być temat synoptyczny? Proszę je wymienić.
- b) Miłosierdzie i służba bliźnim w Starym Testamencie reprezentują Bożą pedagogię, by wychowywać ludzi w miłosierdziu względem siebie. Dla człowieka nie jest ten akt naturalny, a także z tego powodu akt miłosierdzia Bożego jest również zawarty w wierze starożytnego Izraela. Proszę podać teksty.

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
Gréckokatolícka teologická fakulta
Katedra historických vied

Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov, Slovakia

tel.: 00421 51 77 25 166, fax: 00421 51 77 33 840

web: www.unipo.sk/gtf, e-mail: gtfpu@unipo.sk

V. Wniosek końcowy

Po uwzględnieniu wszystkich powyższych uwag przedstawiam do Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych UPJP II w Krakowie następujący wniosek:

Rozprawa doktorska Ks. mgr – lic. Artura Ciepielskiego: *Milosierdzie w nauczaniu i postawach Jezusa w Ewangelii św. Mateusza. Studium egzegetyczno – teologiczne*, Kraków 2019, napisana pod kierunkiem ks. dr hab. Bogdana Zbroi, spełnia wszystkie wymogi stawiane pracom naukowym na poziomie doktorskim, dlatego wnioskuję do Rady Dyscypliny Nauk Teologicznych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, o dopuszczenie jej Autora do dalszych etapów przewodu doktorskiego w celu uzyskania stopnia doktora teologii w zakresie teologii biblijnej.

Pracę **polecam** do obrony.

Prešov, 30 grudnia 2019

Z wyrazami szacunku:

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
GRÉCKOKATOLÍCKA TEOLOGICKÁ FAKULTA
Ul. biskupa Gojdiča 2
P.O. Box 212
080 01 Prešov

PhDr. ThDr. Daniel Slivka, PhD., v. r.

GTF PU v Prešove, KHV